

STRESZCZENIE POPULARNONAUKOWE

Na obszarze dzisiejszej północno-wschodniej Rumunii, u podnóża Karpat od końca IV tys. do połowy II tys. przed Chr. żyły społeczności wznoszące kurhany. Zatem okrągłe kopce, które budowano nad grobami pochowanych członków danej wspólnoty. Ich masowe pojawianie się archeolodzy określają terminem „kurhanizacji”. Wydaje się, że wyjątkową rolę w tym kontekście odgrywało terytorium międzyrzecza Seretu i Suczawy. Badacze stawiają hipotezę, że na omawianym terenie w przeciągu 2000 lat pojawiły się trzy różne społeczności (kultury jamowej, kultury ceramiki sznurowej i kultury komarowskiej) stawiające tego typu niezwykle obiekty, tworzące rozległe cmentarzyska. Jednak ich zdaniem każda z tych populacji była inna i charakteryzowała się różnym pakietem zachowań pogrzebowych. Co ciekawe, pozostałości wszystkich wspomnianych tradycji pogrzebowych odnajdywane są w granicach jednego cmentarzyska. Nowo pojawiające się grupy ludzkie aranżowały i reaktywowały wcześniej istniejące już nekropole. Jest to dowód, że ludność pradziejowa była przywiązana do miejsc sakralnych, a zjawisko to jest adaptacją istniejącej już przestrzeni funeralnej. W tym wypadku można zatem mówić o trzech falach kurhanizacji, a więc trzech okresach dziejów kiedy na terenie rumuńskiego Przedkarpacia aranżowane są na nowo cmentarzyska.

Najwcześniejsza z fal nastąpiła za sprawą społeczności ze stepów, definiowanej przez archeologów jako kultura jamowa. Nazwa wiąże się z tym, że grzebali oni zmarłych w jamach, zazwyczaj na plecach z podwiniętymi nogami. Nierzadko w ich kontekście znajdowano ochrę w okolicach czaszki. Kolejny etap niesie za sobą wzrost mobilności, militarne uposażenie i wyraźne zindywidualizowanie chowanych członków grupy, co potwierdzają restrykcyjne reguły pogrzebowe. Tę falę kurhanizacji wiąże się z kulturą ceramiki sznurowej. Z kolei ostatni z etapów stawiania kurhanów przypada na czas transformacji w Europie związany z powszechniejszym użytkowaniem nowego surowca – brązu. Te zachodzące zmiany uwidaczniają się także w obrzędzie pogrzebowym. Z tego okresu pochodzą kurhany pod którymi dokumentowana jest bogata architektura funeralna (na przykład w postaci „domów zmarłych”), pojawieniem się pochówków masowych, a także egzotycznych wyrobów metalowych. Tego typu transformacje dla opisywanego rejonu przypisywane są społeczności kultury komarowskiej.

Celem niniejszego projektu jest skonstruowanie modelu rozwoju opisanych powyżej społeczności w oparciu o szeroki wachlarz metod multidyscyplinarnych. Zdaniem autorów obszar międzyrzecza Suczawy i Seretu jest idealnym poligonem badawczym, ponieważ badając jedną strefę można wykazać podobieństwa i różnice pomiędzy następującymi po sobie społecznościami wznoszącymi kurhany. Jest to zjawisko unikatowe w kontekście wymienionych populacji. W celu odpowiedzi na liczne pytania badawcze, międzynarodowy zespół posłuży się specjalistycznymi metodami (tj. kwerenda materiałów archiwalnych w muzeach, skanowanie LIDAR, magnetometria, georadar, odwierty sondażowe, badania wykopaliskowe, datowanie radiowęglowe, badania źródłoznawcze, różnego rodzaju analizy takie jak: antropologiczna, archeozoologiczna, izotopów, genetyczna, lipidów, palinologiczna, litologiczna, geochemiczna). Pozwolą one przybliżyć dokładną chronologię tradycji kurhanowych. Zakreślą jak długo dana ludność wznosiła cmentarzyska i jakie były interwały czasowe pomiędzy kolejnymi falami kurhanizacji? Czy były to lokalnie rozwijające się społeczności czy migranci? Czy były to społeczności związane ze sobą genetycznie? Badacze będą się chcieli również dowiedzieć w jaki sposób konkretna ludność oddziaływała na środowisko? Czy miały one podobny system pozyskiwania pożywienia i gospodarki? Podjęta zostanie także próba odpowiedzi na pytanie, jak bardzo różniły się od siebie te społeczności na poziomie społecznym i obrzędowym? W końcu zostanie przybliżony także charakter interakcji ze społecznościami sąsiednimi.

Niniejszy projekt jest pierwszą próbą kompleksowych studiów nad społecznościami kurhanowymi z epoki brązu podjętą przez archeologów z Polski i Rumunii, a więc łączących hipotezy rozwijające się w różnych kręgach badawczych. Zapewni to kompleksowe poznanie zjawiska kurhanizacji. Podstawowe dane bazowe będzie można również wykorzystać w innych dyscyplinach, takich jak ekologia, leśnictwo, geologia, geodezja i w badaniach nad zmianą klimatu, oferując znaczące korzyści dla dalszych badań.